

ENDÜSTRİ PSİKOLOJİSİ

Cavit Binbaşıoğlu

Etkin Binbaşıoğlu

TEKNİK LİSELER VE ANADOLU TEKNİK LİSELERİ İÇİN

Binbaşıoğlu
Yayınevi

Önsöz

"Endüstri Psikolojisi" adını taşıyan bu kitabımız, Teknik Liselerde okutulan "Endüstriyel Psikoloji" dersi programına göre hazırlanmıştır. Uzunca bir zaman önce okutulmaya başlatılan bu dersin bir kitabının olmaması, öğretimde sıkıntı yaratmakta idi. İlgili öğretmen ve yöneticilerle yaptığımız temaslara sonucu, böyle bir kitabı hazırlamaya karar verdik.

Kalkınma plânlarımızda endüstriye verdiğimiz önemi, eğitim çalışmalarımızın desteklemesi gerekir. Endüstri Psikolojisi, bu konuda atılmış küçük bir adımdır. İlerde, bu alanın daha çok bir yer tutacağına inanıyoruz.

Programında belirtilen konuları, Teknik Liselerin bilgisayar, elektronik, endüstriyel elektronik, otomatik kumanda, uçak motorları, makine, makine ressamlığı ve harita - kadastro gibi bölümlerinde okuyan öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda geliştirmeye çalıştık.

Bu dersin, öğrencilerin aldığı ilk psikoloji dersi olmasını dikkate alarak, "Temel Psikolojik Kavramlar ve İlkeler" ünitesine daha çok yer verdik. Bununla birlikte, konuların ağırlığını endüstri problemleriyle sınırlı tuttuk.

Her bir üniteyi, öğrenme psikolojisinin temel ilkelerine uygun olarak, Amaç, Çalışma ve Araştırma Soruları, Açıklamalar ve nihayet Tartışma Soruları ve Problemler olarak dört bölümde inceledik. Böylece, konuların daha iyi öğrenilebilmesi için gerekli olan öğretim vetiresine sıra ile yer verdik. Bu konulardaki ilmi araştırma sonuçlarını birer grafik haline getirdik. Bu durum, öğrencilerin daha iyi öğrenmelerine imkân sağlayacaktır.

Ülkemizde bu konuda yazılan ilk ders kitabı olması dolayısıyla kitabımızda bazı eksiklikler bulunabilir. Öğretmen arkadaşların yapacakları değerli eleştiriler, kitabımızın ilerde daha çok olgunlaşmasına yardım edecektir. Bu sebeplerle, eleştirilerini esirgemeyecek değerli öğretmen arkadaşlarımıza şimdiren teşekkür ederiz.

Ankara, 25. VII, 1989

Cavit BİNBAŞIOĞLU – Etkin BİNBAŞIOĞLU

İçindekiler

I – PSİKOLOJİ: TANIM, KAPSAM VE YÖNTEMLER . . . . 1 – 6

Psikoloji: Tanımı ve Amacı	1 – 2
Psikolojinin Tarihçesi	2 – 3
Psikolojinin Kapsamı ve Bölümleri	3 – 4
Psikolojide Uygulanan Yöntemler	4 – 4
1. Gözlem Yöntemi	4 – 5
2. Deney Yöntemi	5 – 6
3. Anket ve Test Yöntemleri	6 – 6
Tartışma Soruları ve Problemler	6 – 6

II – ENDÜSTRİ PSİKOLOJİSİ: TANIM, KAPSAM VE TARİHÇE . . . . . 7 – 14

Psikolojide Endüstri Psikolojisinin Yeri ve Önemi	7 – 8
Endüstri Psikolojisinin Kapsamı	8 – 10
Endüstrinin ve Endüstri Psikolojisinin Tarihçesi	10 – 14
Tartışma Soruları ve Problemler	14 – 14

III – TEMEL PSİKOLOJİK KAVRAMLAR VE İLKELER: 1 . . . . . 15 – 29

Güdü (Saik): Niteliği ve Sınıflandırılması	15 – 16
Ferdin Davranışlarını Anlama, Tahmin ve Kontrol Etme Yönelimlerinden "Güdü"nin Önemi	16 – 19
Güdü'nün Endüstri ve İş Hayatında Uygulanması	19 – 20
Duygular: Fizikî Görünüşleri ve Temel Fonksiyonları	20 – 22
Heyecanlar: Görünüşleri ve Temel Fonksiyonları	22 – 23
Duygu ve Heyecanların Kaynakları	23 – 24
Duygu ve Heyecanların Kontrolü	25 – 26
Duygu ve Heyecanların Engellenmesi	26 – 27
Duygu ve Heyecanların Endüstri Problemlerine Uygulanması	28 – 29
Tartışma Soruları ve Problemler	29 – 29

IV – TEMEL PSİKOLOJİK KAVRAMLAR VE İLKELER: 2 . . . . . 30 – 49

Duyumlar ve Algılar	30 – 30
1. Duyu Organları ve Duyumlar	30 – 31
2. Duyu Organlarımızın Duyarlık Dereceleri	31 – 33
3. Duyu Organlarımızın Uyarılara Uyumu	33 – 34

4. Algı ve Kavramlar	34 - 34
5. Algının Özellikleri	34 - 37
Algı Yanılmaları	37 - 39
Algıda Belleğin (Hafızanın) Rolü	39 - 40
Bellek Çeşitleri	40 - 41
1. Hatırda Tutmayı Etkileyen Faktörler	41 - 42
2. Öğrenmeyi Bozucu Etkiler	42 - 42
Öğrenme: Kavramı ve Yöntemleri	43 - 46
Düşünme ve Problem Çözme	46 - 48
Psikolojik Süreçlerin Endüstri Hayatında Uygulanması	48 - 49
Tartışma Soruları ve Problemler	49 - 49
V - ENDÜSTRİ EĞİTİMİ	50 - 55
Endüstri Eğitiminin Anlamı ve Kapsamı	50 - 51
Endüstri Eğitiminin Politikası	51 - 52
Endüstri Eğitiminin Çeşitleri	52 - 52
Endüstri Eğitiminin Dayandığı Psikolojik Temeller	52 - 53
Tartışma Soruları ve Problemler	55 - 55
VI - PERSONEL PSİKOLOJİSİ	56 - 65
Meslek Seçme	56 - 59
Meslekî Rehberlik	59 - 61
İşe Alıştırma	61 - 64
Meslekte İlerleme	64 - 64
Tartışma Soruları ve Problemler	65 - 65
VII - KABİLİYET VE BAŞARININ ÖLÇÜLMESİ	66 - 85
Kabiliyet ve Başarı Kavramları	66 - 66
İnsanların Bazı Kabiliyetleri	67 - 67
1. Zihin Kabiliyeti	67 - 68
2. Mekanik Kabiliyet	68 - 69
3. Psikomotor (Harekî) Kabiliyet	69 - 70
4. Hız Kontrolü	70 - 70
5. Kontrol Duyarlılığı	70 - 71
6. Görme Yeterliği	71 - 72
İşletmelerde, "Yapılan İşe Özgü" Kabiliyet Testleri	72 - 72
Endüstride Ölçme Araçları	73 - 73
1. Testler	73 - 75
2. Görüşme (Mülakat)	75 - 78
İşteki Başarının Ölçülmesi	78 - 84

1. Değerlendirme Ölçekleri (Skalaları)	79 — 80
2. Personel Kıyaslama Sistemleri	80 — 82
3. Davranışla İlgili Değerlendirme Sistemleri	82 — 84
Tartışma Soruları ve Problemler	85 — 85
VIII — LİDERLİK	86 — 92
Liderlik ve İşletmelerdeki Rolü	86 — 87
Liderlik Çeşitleri	87 — 89
İşletmelerde Yöneticilerin Liderlik Görevleri	89 — 89
Liderlerde Aranacak Bazı Kişilik Özellikleri	90 — 91
Tartışma Soruları ve Problemler	92 — 92
IX — ENDÜSTRİDE HABERLEŞME	94 — 103
Haberleşmenin Tanımı ve Amaçları	94 — 94
Endüstride Haberleşme ve Önemi	94 — 94
Haberleşme Sürecinin Unsurları	94 — 96
Dil ve Haberleşme	96 — 98
Haberleşme Çeşitleri	98 — 99
Endüstride Haberleşme Çeşitleri	99 — 99
1. Dikey Haberleşme	100 — 100
2. Yatay Haberleşme	100 — 101
Endüstri İşletmelerinde Haberleşme Araçları	101 — 102
Tartışma Soruları ve Problemler	103 — 103
X — BEŞERİ İLİŞKİLER	104 — 113
Beşerî İlişkilerde Temel İlkeler	104 — 106
Beşerî İlişkilerde Uygulama Yöntemleri	106 — 108
Beşerî İlişkilerde Moral ve İş Ahlâkı	108 — 112
1. Moral ve Moral Dengesi	109 — 109
2. Moralin Verimlilik Üzerine Etkileri	109 — 112
3. İş Ahlâkı	112 — 112
Tartışma Soruları ve Problemler	113 — 113
XI — İŞ GÜVENLİĞİ	114 — 123
İş Güvenliği ve Önemi	114 — 116
İş Kazalarının Sebepleri	116 — 119
Kazaların Önlenmesi İçin Alınması Gereken	
Tedbirler	119 — 122
1. Kullanılan Makine ve Cihazlar Üzerinde Gerekli	
Tedbirlerin Alınması	119 — 120
2. Çalışan İnsanla İlgili Tedbirlerin Alınması	120 — 121

3. Çalışılan Ortamla İlgili Tedbirlerin Alınması	121 – 122
4. İş Güvenliği Programının Uygulanması	122 – 122
Tartışma Soruları ve Problemler	123 – 123

XII – ÇALIŞMA ŞARTLARI . . . . . 124 – 142

Fizikî Şartlar: Işık, Isı, Gürültü ve Titreşim	124 – 124
1. Aydınlatma	124 – 131
2. İklim	131 – 134
3. Gürültü	134 – 138
4. Titreşim	138 – 139
Psikolojik Şartlar: Yorgunluk ve Dinlenme	
Süreleri	139 – 139
1. Fizyolojik Yorgunluk	139 – 140
2. Psikolojik Yorgunluk	140 – 140
3. Dinlenme Süreleri	140 – 142
Tartışma Soruları ve Problemler	142 – 142

XIII – VERİMLİLİK . . . . . 143 – 149

Verimlilik ve Verimliliğin Ölçülmesi	143 – 144
Verimliliği Etkileyen Faktörler	144 – 144
1. Verimlilikte İnsan Faktörü	144 – 147
2. Verimlilikte İşletme Faktörü	147 – 148
Verimliliğin Yükseltilmesi	148 – 149
Tartışma Soruları ve Problemler	149 – 149